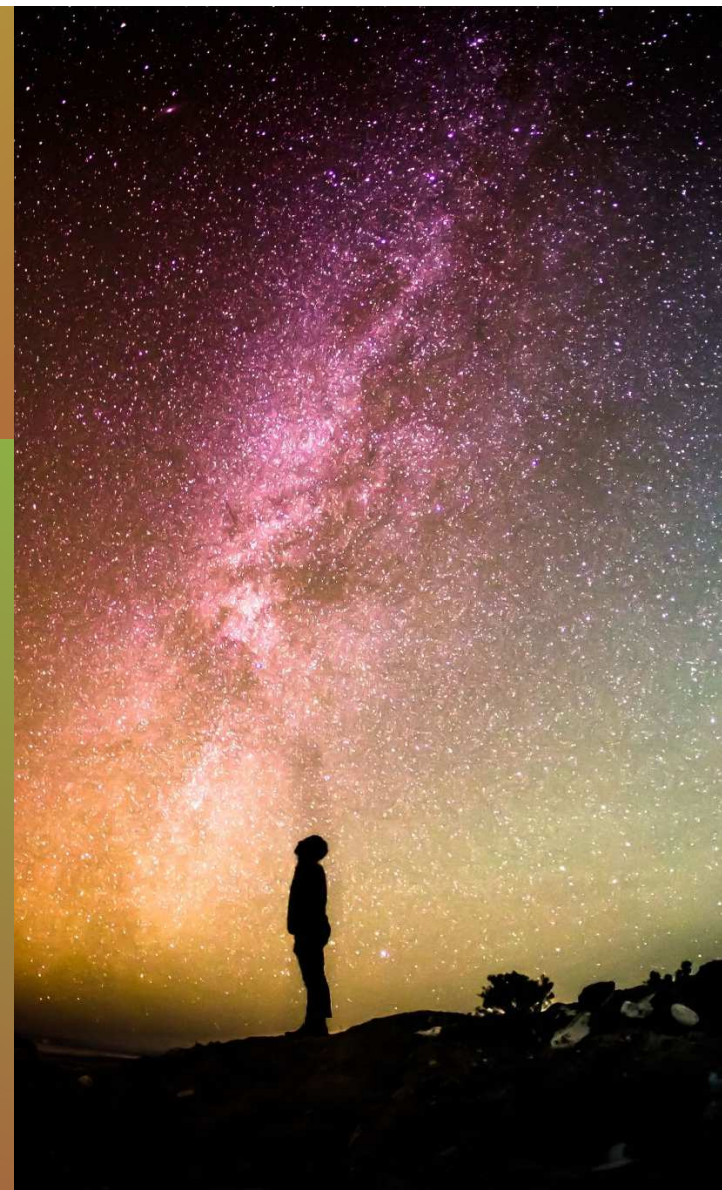

ФИЛОЗОФИЈА
ЕТИКЕ И ЊЕНА
ПРАКТИЧНА
ПРИМЕНА

ПОГРЕШНЕ
ИНТЕРПРЕТАЦИЈЕ
ЕТИКЕ

- Етика као наука о моралу, поред филозофских разматрања у теоријском смислу, подразумева и практичну примену;
- Етика није вредносни систем базиран на моралном императиву, који је базиран на личним уверењима, то може бити полазна основа;
- Уверења која се пласирају без анализе, могу се етички дискутовати, али без практичне примене, јер то обично подразумева да свако заступа своју позицију, црно-бела ригидна уверења, из сопствених позиција;
- Оваква уверења не отварају простор за рационално решење.

ЕТИКА И ЊЕНА ПРИМЕНА

- За етичка разматрања и анализу филозофских теоријских разматрања и практичне примене истих, важно је истаћи да етика подразумева три важна фактора: ПРИМЕНЉИВОСТ, КОХЕРЕНТНОСТ И КОНЗИСТЕНТНОСТ (Џонсон, 2006);
- Када се анализира одређен аргумент са циљем дефинисања одређених етичких норми, тај аргумент пролази кроз филозофску анализу горе наведена три фактора.

Џонсон, Џ., Д. (2006). *Компјутерска етика*, СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК, Београд, стр.66.

ЕТИКА И ЊЕНА ПРИМЕНА

- Важан аспект у анализи и примени етике је разликовање дескриптивних и нормативних тврдњи (Џонсон, 2006);
- У области друштвених наука нпр. социологије, психологије и сл. постоје емпиријска истраживања која су често описна тј. дескриптивна и показују стање ствари у пракси. Ова истраживања показују и указују на резултате, ефекте, последице када је у питању испитивање морала у друштвеној пракси, али не пружају јасна усмерења шта треба радити конкретно и како се понашати;
- Филозофска етика је нормативна, њен задатак је да на основу истраживања, анализе одређених теорија и аргумената усмери људско понашање у конкретном правцу, дајући одговор на питање шта јесте, а шта није исправно понашање.

Џонсон., Џ., Д., *Компјутерска етика*, СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК, Београд, 2006, стр.69.

ФИЛОЗОФСКЕ
ТЕОРИЈЕ И
ЊИХОВА
АНАЛИЗА
ЕТИЧКИ
РЕЛАТИВИЗАМ

- **ЕТИЧКИ РЕЛАТИВИЗАМ:** Полазно становиште ове теорије је да је релативно шта се посматра као исправно и погрешно. То значи да не постоје универзалне вредности (позитивне/негативне);
- Своје тумачење етике поткрепљују аргументима да се културе разликују, а самим тим и вредности које особа усваја као исправне или погрешне;
- Други аргумент је да се етичке норме у односу на временску дистанцу мењају. Оно што је било исправно пре не мора да буде исправно данас и обрнуто.
- Трећи аргумент је да су етичке норме резултат васпитања и зависе од процеса социјализације, који може такође, веома да се разликује.

КРИТИКА ЕТИЧКОГ РЕЛАТИВИЗМА

- Ако етику и аргументе који износе етички релативисти посматрамо са дескриптивног аспекта, онда се може рећи да је етика у односу на културу, време и породичну социјализацију, са аспекта индивидуе, релативна;
- Међутим, ако ова разматрања посматрамо као нормативна, ни ови аргументи не могу поуздано тврдити да не постоје универзалне вредности. Примера ради, особа може у одређеној средини, под утицајем одређеног васпитања, да усвоји расизам и сексизам, као исправне вредности, а да се касније у пракси испостави да су погрешне;
- Чак и ако дескриптивни подаци покажу културне разлике у тумачењу и примени вредности, сасвим је друга ствар када треба нормативно да се укаже на то шта је исправно, а шта није исправно у људском понашању.

КРИТИКА ЕТИЧКОГ РЕЛАТИВИЗМА

- Постоје одређене нормативне универзалне вредности и поред културолошких разлика. Један од примера: „Немој никад намерно да повредиш, угрозиш живот и слободу друге особе“;
- У случају и да се утврди да не постоје универзалне вредности (позитивне/негативне), аргументе етичких релативиста, потребно је размотрити.

ФИЛОЗОФСКЕ
ТЕОРИЈЕ И
ЊИХОВА
АНАЛИЗА
УТИЛИТАРИЗАМ

- Са аспекта утилитаризма, оно што је исправно дефинисано је последицама, а не поступцима;
- Утилитаристи сматрају да постоји универзална позитивна вредност, а то је срећа. Сви људи теже срећи;
- Постоје интринсична и инструментална вредност (Џонсон, 2006). Интринсична вредност је циљ, вредност за себе, док су инструменталне вредности средство. Ако је тежња ка срећи вредност за себе (интринсична вредност), онда су каријера, новац и сл. инструменталне вредности, то су средства за постизање среће. Инструменталне вредности немају вредност саме по себи, оне су средство;
- Утилитаристи се залажу за универзалну вредност у контексту тоталне среће. Ако наше понашање за последицу има срећу већине људи, онда је то понашање исправно, без обзира на поступке;
- Егоизам и утилитаризам нису синоними. Утилитаристи посматрају срећу у тоталном смислу, а не са позиције среће појединца.

Џонсон, Џ., Д.(2006). *Компјутерска етика*, СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК, Београд, стр. 80.

КРИТИКЕ УТИЛИТАРИЗМА

- За срећу већине, у реду је жртвовати појединце, посматрају се последице, а не поступци. Ако је последица позитивна за већину, онда је то исправно понашање;
- То је са етичког становишта врло проблематично, јер значи да би било оправдано радити лоше ствари, ако ће то довести до среће већине.

ФИЛОЗОФСКЕ
ТЕОРИЈЕ И
ЊИХОВА
АНАЛИЗА
ДЕОНТОЛОШКЕ
ТЕОРИЈЕ

- Деонтолошке теорије, за разлику од утилитаризма, акценат стављају на конкретне поступке;
- Поступак може бити исправан или погрешан. Ако, особа сматра да је поштење важна вредност, онда његови/њени поступци то показују, у свим ситуацијама. Не постоји селективност у примени те вредности у поступцима;
- Ако је особа поштена, када њему/њој то одговара и ако је руковођена интересом, онда се не може говорити о исправном понашању;
- Деонтолошка филозофија заснива се на категоричком императиву и на теорији Имануела Канта;
- За разлику од других, човек не зависи у потпуности од природних закона, добар део живота заснива на слободној вољи.

ФИЛОЗОФСКЕ
ТЕОРИЈЕ И
ЊИХОВА
АНАЛИЗА
ДЕОНТОЛОШКЕ
ТЕОРИЈЕ

- За разлику од утилитариста који истичу да сви људи теже срећи, деонтолози истичу рационалност човека, разум и вољу да рационално доноси одлуке и бира своје поступке када стреми одређеном циљу;
- Утилитаристи дакле процењују корисност човека у укупном односу за тоталну срећу, што оправдава лоше поступке ако се односе на мањи број људи, у односу на срећу већине.
- За деонтологе, сваки човек посматра се као вредност за себе, човек се не може вредновати са аспекта корисности.

ЛИТЕРАТУРА

1. Џонсон, Џ., Д. (2006). *Компјутерска етика*, СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК, Београд, стр. 65-91.
2. Хестер, Д., М. (2009). *Компјутери и етика у сајбер-добу*, СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК, Београд.